

2011 - ΕΤΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ὁ μπαρμπα - Ἀλέξανδρος
τῆς Ἑλλάδας
καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας

Ἀφιέρωμα στὸν Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντην (ιδ')

Οἱ δύο ἐξάδελφοι

**Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης καὶ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης
καὶ ὁ Ναῖσκος τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου***

Επὶ τεσσαρακονταετίαν σχεδὸν διευθύνων τὴν τυπικὴν διάταξιν τῶν Ἀγρυπνιῶν, ὅπου τελοῦνται τακτικὰ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ Ναῖσκῳ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Προφήτου Ἐλισσαίου¹, καθ' ὅλας τὰς μεγάλας ἐορτὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ Δεσποτικάς, Θεομητορικάς καὶ τῶν Ἁγίων, ἐντενοχωρούμην, καὶ μετ' ἐμοῦ οἱ ἱεροψάλται ὡς καὶ τὸ ἐκκλησίασμα τῶν πιστῶν, διότι δὲν εἶχομεν πανηγυρικὴν Ἀκολουθίαν τῆς ἐορτῆς τοῦ Προφήτου, τῶν ἐν τῷ Μηναιῷ τροπαρίων ἐλλειπῶν ὄντων, ἀλλ' ἠναγκαζόμεθα νὰ συμπληρώσωμεν αὐτὴν ἐκ τῆς ἐορτῆς τοῦ Προφήτου Ἡλίου.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο πολλάκις παρεκλήθην ὑπὸ τῶν εὐλαβῶν συναγρυπνητῶν μου νὰ ἀναλάβω τὴν σύνθεσιν ὕμνων εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς ὑπαρχούσης Ἀκολουθίας. Ἄλλ' ἀποβλέπων εἰς τὴν δυσχέρειαν τοῦ ἔργου, στερούμενος δὲ καὶ τῆς δεούσης ἀνέσεως πρὸς τοῦτο, ἀνέβαλον πάντοτε. Ὅμως ἐπόθουν κ' ἐγὼ ἐνδομύχως νὰ ἠμποροῦσα ποτὲ νὰ ἐκπληρώσω τὴν παράκλησιν αὐτὴν τῆς ἀδελφότητος.

Τέλος πρόπερσιν [1923] διαμείνας ὀλόκληρον ἔτος ἐν τῇ πατρίδι μου Σκιάθῳ, ἔνθα εἶχον ὅλην τὴν ἄνεσιν πρὸς μίαν τοιαύτην ἐργασίαν, αἰτησάμενος τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἐνδόξου Προφήτου, ἀνέλαβον τὸ βαρὺ ὄντως ἐγγεῖρημα καὶ ἀνεπλήρωσα κατὰ τὸ δυνατόν τὴν Ἱερὰν αὐτοῦ Ἀκολουθίαν, συνθέσας πρὸς τούτοις καὶ Παρακλητικὸν Κανόνα πρὸς τὸν αὐτὸν Προφήτην διὰ τοὺς εὐλαβεῖς Χριστιανούς, ὅπου ἐπὶ σειρὰν τόσων ἐτῶν παρηκολούθησαν ἀνελλιπῶς τὰς Ἱεράς Ἀγρυπνίας.

Τὴν Ἀκολουθίαν ταύτην, πανηγυρικώτατα καταρτισθεῖσαν, εἰς διάφορα μέλη χαρμόσυνα, καὶ τὸν Παρακλητικὸν Κανόνα ἐπιθυμῶν νὰ ἐκτυπώσω εἰς ὠφέλειαν καὶ παρηγορίαν συνάμα τῶν πιστῶν, ὑπέβαλον, δι' ἀντιγράφου πρὸς τὴν Σ. Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἔγκρισιν, ἵνα ἀκωλύτως ψάλλωνται ὑπὸ τῶν πιστῶν.

Ἡ Σ. Ἱερὰ Σύνοδος μετὰ ἐπισταμένην ἐπιθεώρησιν ἐνέκρινεν ὁμοθυμῶς τὴν διὰ τοῦ τύπου ἐκδοσιν τῶν ὕμνων μου τούτων· ἐκοινοποίησε δὲ δι' ἐγγράφου Αὐτῆς τὴν ἔγκρισιν, συνοδεύσασα ταύτην μετ' ἐπαίνων καὶ εὐχῶν, τὰς ὁποίας μετὰ πολλῆς συγκινήσεως ἐδέχθην ὡς ἓνα Ἱερὸν βραβεῖον τῶν κόπων μου, διὰ τὸ ὅποιον ἐκ βάθους καρδίας ἠὲ χαρίστησα τοὺς σεπτοὺς Ἱεράρχας, ὡς ἔδει, δι' ἐπιστολῆς ἀναγνωσθεῖσης ἐν συνεδριάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου².

Τὸ ἐγγραφοῦν αὐτὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προετάξαμεν ὡς σφραγίδα σημαντικὴν τοῦ βιβλίου, ὅπως οἱ Χριστιανοὶ ἀναγινώσκωσι καὶ ψάλλωσι τὴν τε Ἀκολουθίαν καὶ τὴν Παράκλησιν πρὸς τὸν Ἅγιον Ἐλισσαῖον εἰς δόξαν Χριστοῦ καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῶν μεγάλην παραμυθίαν.

* * *

Δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ σημειώσωμεν ἐνταῦθα καὶ ἓνα πολὺ συγκινητικὸν ἐπεισόδιον, ἐπισυμβάν ἡμῖν ἐν Σκιάθῳ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἱερᾶς ἐργασίας μας ταύτης. Τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ στηρίζεται ἐπὶ ἐνὸς ὠραίου ὄνειρου· ἀλλ' εἶνε πολὺ ἡδέα τὰ ὠραῖα ὄνειρα πάντοτε· ὁ δὲ ὄραματιζόμενος αἰσθάνεται μίαν τέρψιν νὰ τὰ διηγῆται, ὅταν μάλιστα τὸ πρόσωπον περὶ ὃ πλέκεται ἡ ὄπτασία, εἶνε ὄχι ἀπλῶς γνωστόν, ἀλλὰ πολὺ συμπαθέστατον εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν.

Ἄφου εἶχον συμπληρώσει πλέον τὴν ἱερὰν Ἀκολουθίαν, τὸ θέρος ἐκεῖνο συνέπεσε νὰ τελεῖται μία Ἀγρυπνία ἐν τῷ Ναῖσκῳ τοῦ Νεκροταφείου τῆς Νήσου, κατὰ τὴν 14ην Ἰουνίου, ὅτε ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου. Λαβὼν τὸ χειρόγραφόν μου μετέβην εἰς τὴν Ἀγρυπνίαν καὶ παραδώσας τοῦτο εἰς τὸν σεβαστὸν καὶ φιλόμουσον Οἰκονόμον, τὸν ἀγαπητὸν παπᾶ-Γεώργιον, παρεκάλεσα, εἰ δυνατόν, νὰ ψαλῆ ἡ Ἀκολουθία. Τοῦτο καὶ ἐγένετο μετὰ πολλῆς χαρᾶς αὐτοῦ.

Ὅτι ἐγένετο ἐκεῖ, ἦτο δι' ἐμὲ ὡς μία *μπρόβα*. Μία γενικὴ τελευταία δοκιμὴ τοῦ ἔργου μου. Οἱ ὕμνοι ἐπέτυχον θαυμάσια ἐν τῇ ἐκτελέσει. Οἱ ἱεροψάλται ἦσαν μύσται τῆς ἱερᾶς βυζαντινῆς τέχνης ἐκ τῶν ἀρίστων, καὶ μάλιστα ὁ καλὸς παπᾶ Γεώργιος. Ἦσαν καὶ ζηλωταί. Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τῆ ἔκτακτον ἐπιτυχίαν, συνάμα δὲ ἔχων τὸν νοῦν μου ἐν Ἀθήναις εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Προφήτου, καὶ φανταζόμενος τὴν ἐκεῖ πανήγυριν, ἀπεσύρθην εἰς τὸν οἶκόν μου, ὑψηλά, παρὰ τὴν Παναγίαν τὴν Λημνίαν, χωρὶς νὰ προσέξω διόλου εἰς τὰ μελιχρά, καὶ

γλυκύτατα ὄντως χρώματα, με τὰ ὁποῖα ἐμφανίζεται ἡ Αὐγὴ ἐν τῇ μικρῇ Νήσῳ μου, ἐξαπλουμένης ὑπὸ τὰ ἡδονικὰ μινυρίσματα τῶν πουλιῶν, τὰ ὁποῖα μοῦ ψάλλουν κάθε πρωτὶ τὴν ἐθωθινὴν προσευχὴν των μέσα εἰς τὸ ἀνθηρὸν περιβολάκι τῆς Παναγίας, ἐξαπλουμένης, λέγω, μιᾶς ροδίνης ὀθόνης ἐξ οὐρανοῦ, πρὸς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς της, τὰς ὁποίας ρόδινα ἀκρογιάλια ἐκάλεσεν ὁ περιπαθὴς Ψάλτης της.

Ἄλλοτε, ὅταν ἐτύχαινε τοιαύτην ὥραν, ὀρθρου βαθέος, νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ἀπὸ καμμίαν Ἀγρυπνίαν, ἐκαθήμην εἰς τὸ ἀνθοστεφανωμένον χαγιατάκι μου, χωμένος μέσα εἰς τὰ κάτασπρα τριαντάφυλλα, καὶ ἀπελάμβανον τὸ ἀπερίγραπτον ἐκεῖνο ρόδινον παραπέτασμα τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ τότε εἰσηλθὼν εἰς τὸν οἶκον καὶ μετὰ τὰ μάτια μου πρὸς τὸ στῆθος, κρυφομιλῶν μετὰ τὰς ὡραίας ἀναμνήσεις μου τῆς νυκτὸς ἐκείνης, ἔγυρα εἰς τὸ κλινιδίόν μου, εἰς μικρὰν ἄνεσιν ἀπὸ τὸν κόπον τῆς ἀϋπνίας καὶ ἀπὸ τὸν μόχθον τῶν ἀναμνήσεων.

Κ' ἐκεῖ πού ἓνας ὕπνος ἐλαφρὸς ἤρχισε γλυκὰ-γλυκὰ νὰ κλείῃ τὰ βλέφαρά μου, νὰ καὶ ἔρχεται, μοῦ ἐφάνη, ὁ Παπαδιαμάντης [1851-1911], φαιδρός, γελαστός, μετὰ τὰ μαῦρα τὰ μάτια του γεμᾶτα χαρὰν, μετὰ τὸν μαῦρόν του πώγωνα στιλπνόν, ὅπως ἦτο συνήθως ἐπάνω εἰς τοὺς μεγάλους καὶ ἐξαρτικούς ἐνθουσιασμούς του, καὶ μετὰ τὴν ἄχρουν φωνὴν του μετὰ συναρπάζει, ἢ μᾶλλον μετὰ τὸ ἀρχικὸν ἐκεῖνο ὕφος του·

Σήκω, Ἀλέκο! Σήκω νὰ πᾶμε στὸν Προφήτην νὰ ψάλωμεν τὸν Κανόνα...

Σημειώσατε ὅτι τοὺς Κανόνας τῆς ἐορτῆς εἰς τὰς Ἀγρυπνίας, ἐψάλαμεν πάντοτε ἡμεῖς οἱ δύο. Δεξιὰ ἐκεῖνος, ἀριστερὰ ἐγώ. Οἱ ψάλλται, ὅσον ὑπερφίαλοι καὶ ἂν ἦσαν διὰ τὴν τέχνην των, ὅταν ἤρχετο ἡ σειρὰ τῶν Κανόνων, μᾶς παρεχώρουν τὰ στασιδίδια των, καὶ ἴσταντο παρὰ τὴν εἴσοδον ἐνθουσιῶντες μετὰ τὸ χορευτικὸν ἰδίωμα τοῦ Παπαδιαμάντη, ὅστις ψάλλον τὰ τροπάρια, τὰ ὁποῖα ἤξευρεν ἀπέξω πάντοτε σχεδόν, ἐχόρευεν ὀλόκληρος μαζί μετὰ τὸ στασιδίδιόν του...

Ἐπετάχθην πάραυτα ἀπὸ τὴν κλίνην μετὰ τὰ μάτια μου γεμᾶτα δάκρυα, καὶ μετὰ μίαν χαρὰν ὅτι ἡ Ἀσματικὴ μου σύνθεσις ἐπέτυχε.

Καὶ δὲν ἐνεύσθη...

* * *

Εἰς συμπλήρωσιν τοῦ προλογίσκου μας τούτου θεωροῦμεν καλὸν νὰ ἐπισυνάψωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀγρυπνιῶν τούτων.

Περὶ τὸ ἔτος 1870 ἓνας Πνευματικὸς, ὁ παπᾶ-Μεθόδιος, ἐξ Ἁγίου Ὁρους ἐλθὼν, ἀνήγειρε κελλίαν τινὰ περὶ ἓνα παλαιὸν ναῖσκον τῆς Μεταμορφώσεως, ἐπὶ ὡραίου λόφου, πέραν τοῦ Πολυγώνου καὶ τῆς σημερινῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων· καὶ συμπήξας ἐκεῖ ἓνα μικρὸν Ἡσυχαστήριον

μετὰ δύο ὑποτακτικῶν του ἤρχισε, πρώτην φοράν ἐν Ἀθήναις, νὰ τελεῖ ἱεράς Ἀγρυπνίας κατὰ τὸ τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Δὲν ἐβράδυνε δὲ τὸ καλὸν αὐτὸ ἔργον τοῦ παπᾶ Μεθοδίου νὰ κοινο-
λογηθῆ καὶ προσελκύσῃ πολλοὺς εὐλαβεῖς ἔκ τε τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ
Πειραιῶς, οἵτινες τακτικῶς πλέον ἐνετρύφωσαν ἐκεῖ, ἀπολαμβάνοντες
μίαν ἀληθινὴν πνευματικὴν ἀπόλαυσιν ἐπάνω εἰς τὸ ἐρημικὸν καὶ τὰ
μάλα θαυματικὸν ἐκεῖνον λοφίσκον, εὐωδιάζοντα γαλήνην, ἐρημίαν καὶ
θυμᾶριον. Διότι ἐρημικὸν λίαν ἦτο τὸ μέρος ἐκεῖνο, τῆς πόλεως ἐκτει-
νομένης μέχρι τῶν Χαυτείων τότε.

Ἐβλεπεσ λοιπὸν ἐκεῖ φοιτητὰς τῆς θεολογίας καὶ μαθητὰς, διακόνους
καὶ ἀναγνώστας, γυναῖκας δὲ παμπληθεῖς καὶ παρθένους, οἵτινες ὅλοι,
ὡσαν ἀπὸ μίαν ἱεράν μέθην, μετὰ πολλῆς κατανύξεως ἀφωσιωμένοι εἰς
τοὺς ψαλλομένους ἱεροὺς ὕμνους, ἀγνώστους ἕως τότε εἰς τὸν κοινὸν
λαόν, καὶ μόνον εἰς τοὺς ἱεροψάλτας γνωστούς, ἐμεταρσιοῦντο εἰς μίαν
ἀφάνταστον ἱεράν προσευχὴν. Ἐξ ἐκείνων τῶν νέων πολλοὶ κατόπιν
διεκρίθησαν ὡς κληρικοί, ἄλλοι εἰς τὸ Μοναχικὸν τάγμα, ἡγούμενοι
ἐδῶ καὶ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει γενόμενοι, καὶ ἕνας δὲ ἐξ αὐτῶν ἔγεινε καὶ
Μητροπολίτης.

Τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ἀλλὰ θαυματουργὸν Ἑσυχαστήριον ὑπῆρξεν ἀκόμη
καὶ ἕνα γόνιμον τῷ ὄντι φυτώριον πνευματικῆς παιδείσεως. Διότι
ἐκεῖθεν ἐδιδάχθησαν αἱ οἰκογένειαι νὰ προσεύχωνται τακτικῶς, νὰ ἐξο-
μολογοῦνται, νὰ νηστεύσωσι τὰς κεκανονισμένας νηστείας, νὰ μεταλαμ-
βάνωσι τῶν ἀχράντων Μυστηρίων συχνότερον, καὶ νὰ ἀναγινώσκωσι
κατ' οἶκον πνευματικὰ βιβλία. Καὶ ἔαν καὶ σήμερον ὑπάρχουν ἀκόμη
τοιαῦται σεμναὶ οἰκογένειαι, ἐκεῖθεν ἔχουν λάβει τὰ διδάγματα.

Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ παπᾶ-Μεθοδίου, ὕστερον ἀπὸ μίαν
δεκαπενταετίαν περίπου, τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ, ἐξηκολούθησαν αἱ ὠραῖαι
Ἀγρυπνίαι, ἀλλ' ἐν τῷ ἰδιωτικῷ Ναῖσκῳ τοῦ Προφήτου Ἐλισσαίου πλέον,
ἐντὸς τῆς πόλεως, κατέναντι τῶν Φυλακῶν τοῦ Παλαιοῦ Στρατῶνος ὡς
εἶπομεν, ἔνθα καὶ μέχρι σήμερον τελοῦνται τακτικώτατα, ἐν συρροῇ
πολλοῦ κόσμου, ἰδίως γυναικείου, ὅπου πρὸς τοῖς ἄλλοις λαμβάνουν
ἀφορμὴν νὰ ἐνασκοῦνται καὶ οἱ ἱεροψάλται τῶν διαφόρων τῆς πόλεως
ἐνοριῶν, ἐκτελοῦντες τὰ μελίφθογγα ἐκεῖνα μουσικὰ μελωδήματα, τῶν
ὁποίων μόνον ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀγρυπνίαις γίνεται χρῆσις.

Ἐγραφον ἐν Ἀθήναις κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1925³.

(*) *Πρόλογος* στὴν «Ἀκολουθίαν Πανηγυρικὴν τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Προφήτου Ἐλισ-
σαίου, ψαλλομένην τῇ ἸΔ' Ἰουνίου, ποιηθεῖσαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Μωραϊτίδου» (Βλ.
περιοδ. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», ἀριθ. 835/Ἰούλιος-Αὐγουστος 2010, σελ. 501-504).
Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. Ὁ Ναϊσκος τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου κεῖται δεξιὰ τῶ ἀναβαίνοντι τὴν ὁδὸν Ἄρεως κατέναντι ἀκριβῶς τῶν φυλακῶν τοῦ Παλαιοῦ Στρατῶνος τοῦ ἱππικοῦ, καὶ ἐγγὺς τοῦ Ἐνοριακοῦ Ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν, παρὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς Πόλεως Ἀγοράν, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μεγάλου ὡς Μοναστηρίου Οἴκου τοῦ μακαρίτου Συνταγματάρχου Ἰ. Χωματιανοῦ.
2. Οἱ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς τοῦ Μηναιῖου Ἀκολουθίας συντεθέντες παρ' ἡμῶν ὕμνοι εἰσὶ α) ὄλος ὁ μικρὸς Ἑσπερινός, β) τὰ γ' Προσόμοια τοῦ μεγάλου Ἑσπερινοῦ πρὸς τὸ *Ὡς γενναῖον ἐν Μάρτυσι*, καὶ γ) ὁλόκληρος ἡ Λιτὴ πλὴν τοῦ α' Τροπαρίου, καὶ τὰ Ἀπόστιχα πλὴν τοῦ δοξαστικοῦ. Ἐν δὲ τῶ Ὁρθρῶ ἡμέτεροι ὕμνοι εἰσὶ α) τὰ Καθίσματα τῶν δύο στιχολογιῶν, καὶ τὰ μετὰ τὸν Πολυέλεον, β) τὸ μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ὁρθρου Ἰδιόμελον, γ) ὄλος ὁ Κανὼν πρὸς τὸ *Ἀρματῆλάτην Φαραῶ*, δ) οἱ Αἶνοι μετὰ τοῦ δοξαστικοῦ. Καὶ τέλος ἡμέτερα σύνθεσις εἶναι ὁλόκληρος ὁ Παρακλητικὸς Κανὼν.
3. **Μωραϊτίδης, Ἀλέξανδρος.** (Σκιάθος, 1850-1929). *Φιλολόγος, δημοσιογράφος, πεζογράφος καὶ θεατρικὸς συγγραφέας. Ἐξάδελφος τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη*, καταγόταν ὅπως καὶ ἐκεῖνος **ἀπὸ οἰκογένεια κληρικῶν**. Σπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅπου ἔκανε καὶ τὴ *διδασκαρικὴ του διατριβή*. Ἔργαστηκε γιὰ ἓνα διάστημα στὴ Μέση Ἐκπαίδευση ὡς φιλόλογος, ἀλλὰ κυρίως ὡς δημοσιογράφος στὴν *Ἐφημερίδα* καὶ τὴν *Ἀκρόπολι*. Στὰ Γράμματα πρωτοπαρουσιάστηκε μὲ τὰ θεατρικὰ ἔργα *Βάρδας Καλλέργης* (1875) καὶ *Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν* (1876), ἐνῶ συγχρόνως δημοσίευσε τὸ ἱστορικὸ μυθιστόρημα *Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς* (1876). Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἔγραψε καὶ τὶς κωμωδίαις *Τὶς παταίει καὶ Τὰ δύο δόμνα*, ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸ *Ἀθηναϊκὸν Ἡμερολόγιον* τοῦ Λάμπρου Κορομηλά τὸ 1875 καὶ 1876 ἀντίστοιχα. Ἀπὸ τὰ θεατρικὰ του ἔργα πάντως μόνον *Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως* ἀνέβηκε στὴ σκηνή.

Φύση βαθιὰ θρησκευτικὴ ὁ Μωραϊτίδης ἔγραψε καὶ μετέφρασε ἔργα θρησκευτικοῦ περιεχομένου, ὅπως: *Τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ὁμιλία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς* (1914), *Γρηγορίου Ναζιανζήνου: Παρθενίας ἐγκώμιον* (1926), **Προφήτου Ἐλισσαίου: Ἀκολουθία πανηγυρικὴ μετὰ Παρακλητικοῦ Κανόνος** (βραβεύτηκε ἀπὸ τὴν ἱερὰ Σύνοδο). Ἀσχολήθηκε ἐπίσης μὲ τὴ μελέτη τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς.

Ἰδιαίτερα γνωστός, ὥστόσο, εἶναι ὁ Μωραϊτίδης γιὰ τὰ **διηγήματα** καὶ τὶς **ταξιδιωτικὰς του ἐντυπώσεις** ἀπὸ τὸν ἐλεύθερο καὶ ἀλύτρωτο -ἀκόμη τότε- Ἑλληνισμό (ὁ ἴδιος ἀφιέρωσε πολὺ χρόνον σὲ ταξίδια, συλλέγοντας καὶ καταγράφοντας ἐντυπώσεις). Ἐνδεικτικὸ τῆς σημασίας ποὺ δόθηκε στὸ ἔργο του εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἀπὸ τὸ 1921 ὡς τὸ 1928 συγκεντρώθηκαν σὲ ἕξι τόμους τὰ *Διηγήματα* καθὼς καὶ οἱ ταξιδιωτικὰς του ἐντυπώσεις μὲ γενικὸ τίτλο *Μὲ τοῦ βορῆ τὰ κύματα* (1922-27), σὲ ἄλλους ἕξι τόμους.

Στὸν Μωραϊτίδη ἀπονεμήθηκε τὸ **1914** τὸ **Ἐθνικὸ Ἀριστεῖο Γραμμάτων**, ἐνῶ τὸ 1929 προτάθηκε γιὰ Ἀκαδημαϊκός· τὴν -σίγουρη- ἐκλογή του ὁμως ματαίωσε ὁ θάνατός του. **Λίγο πρὶν πεθάνει** (στὴ Σκιάθο ἀπὸ ἐπιπολιὴ κήλης, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Τέλλος Ἄγρας) **εἶχε ἀσπαστεῖ τὸ μοναχικὸ βίον στὸ Ἅγιον Ὄρος**. [Ἡ σύζυγος τοῦ Μωραϊτίδη εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου της ἠσπάσθη ἐπίσης τὸν μοναχικὸν βίον].

Ὁ Μωραϊτίδης, **πολυγραφότατος** συγγραφέας, κατεχόταν ἀπὸ τὴ φροντίδα τῆς μορφῆς καὶ χρησιμοποιώντας διάφορες τεχνικὰς, νόμιμες καὶ μέσα στὸ πνεῦμα τῆς ἀττικίζουσας καθαρεύουσας, ὅπως εἶχε ἀνατραφεῖ, ἀπέβλεπε στὴ δημιουργία

εὐπρόσωπου καὶ προσωπικοῦ ὕφους. **Περισσότερο μορφωμένος ἀπὸ τὸν Παπα-
διαμάντη**, ἐξίσου μ' ἐκεῖνον ἀφοσιωμένος στὴν Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ *τυπολατρία*,
ὅμως λιγότερο προικισμένος, ὁ Μωραϊτίδης ὡς πεζογράφος ἐπιβιώνει σήμερα
μᾶλλον γιὰ τὴν ἱστορικὴ του σημασία καὶ παρουσία στὴν ἠθογραφικὴ φάση τῆς
λογοτεχνίας μας, παρὰ γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ του ἀξία. Ὡστόσο, κάποιες σελίδες
του, ὅσες κυρίως παρουσιάζουν ἀνθρώπινους χαρακτήρες, ξεπερνοῦν τὸ χρόνο,
καθὼς ἀποδίδουν καταστάσεις καὶ συμπεριφορές, χαρακτηριστικὲς μιᾶς ἐποχῆς
καὶ μιᾶς συγκεκριμένης κοινωνικῆς καὶ βιοτικῆς στάθμης.

Βλ. Ἄλεξ. Ἄργυρίου, Παγκόσμιο Βιογραφικὸ Λεξικό, τ. 7, σελ. 144, Ἐκδοτικὴ
Ἄθηνων (1991).